

Schot in de leegte

Een familiegeschiedenis van Bloemendaalse tuinbazen

Peter van der Werff

AMB
Diemen
2017

ISBN 97890 79700 88 2

© 2017 Peter van der Werff, Amsterdam

Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.

Foto's omslag: Jeroen van der Werff

Vormgeving: Toon Pennings

Uitgeverij AMB – Postbus 7 – 1110 AA Diemen

[www.amb-press](http://www.amb-press.nl) // info.amb@xs4all.nl

Inhoud

1. De laatste keer	9
2. Waterjeugd	25
3. Nieuwe levens	49
4. Omsloten	81
5. Wevende ketens	109
6. Hoog gestegen	131
7. Aanleg en onderhoud	149
8. Gouden tuinman	183
9. Hij komt er niet in	195
10. Rentmeesterhuis	221
11. De mannen	253
12. Oosten	273
13. Veld	303
14. Na het bal	339
15. De eerste keer	353
Verantwoording	361
Literatuurlijst	371

Vaderlijke lijn Van der Werff

Huybert Jansz, ca. 1540-1610

Jan Huybertsz, ca. 1580-1650

Huybert Jansz, ca. 1620-1690

Jan Huybertsz, ca. 1660-1730

Jan Huybertsz, ca. 1700-1770

Huibert Jansz, 1739-1828

Huibert Leendert, 1792-1850

Gerrit, 1815-1879

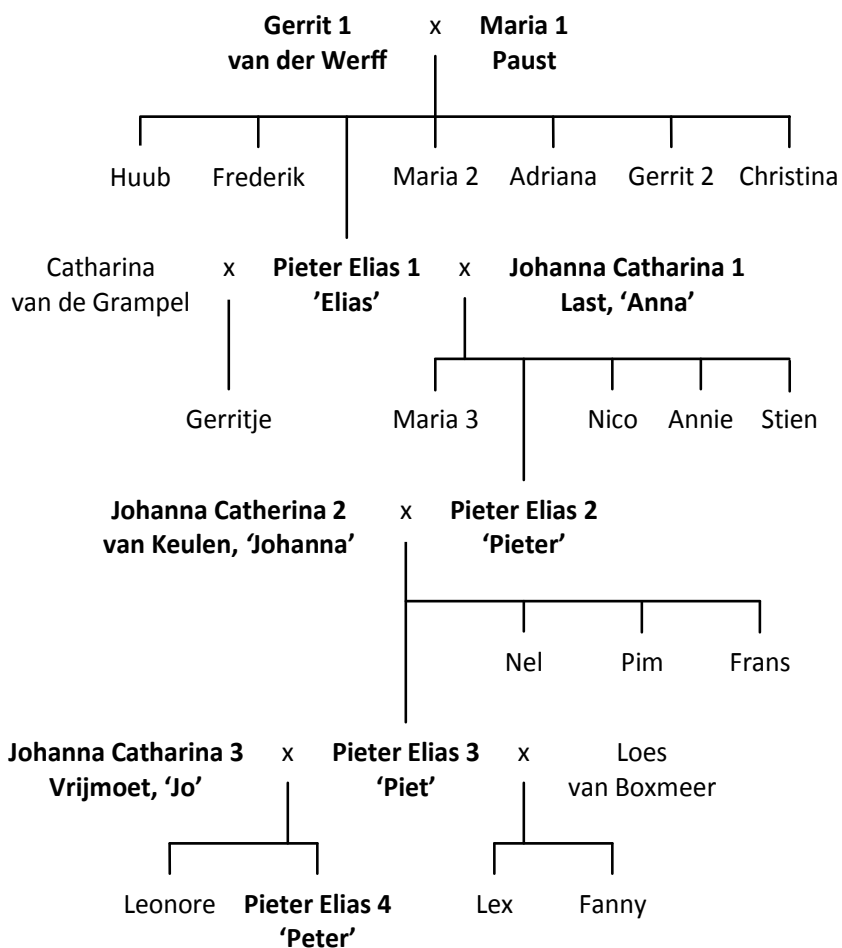
Pieter Elias 1, 1845-1916

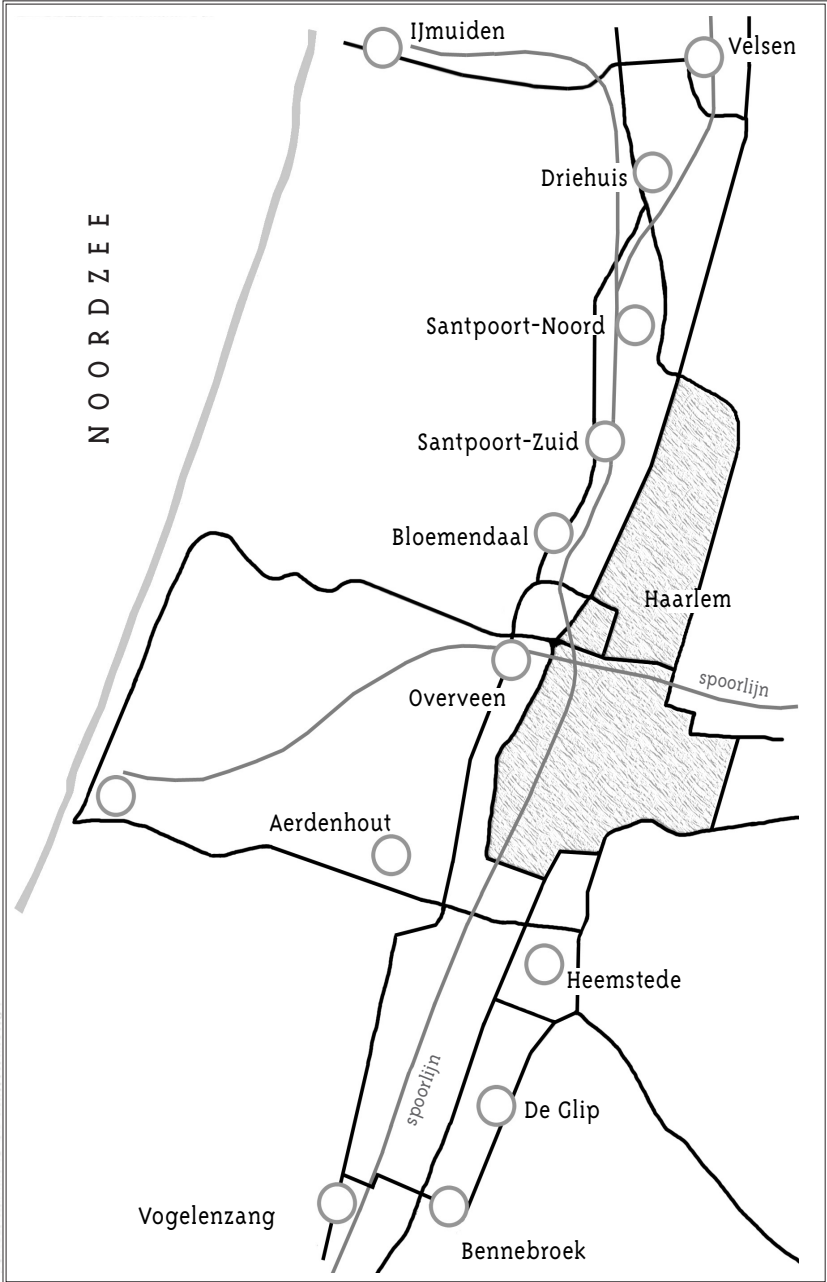
Pieter Elias 2, 1882-1972

Pieter Elias 3, 1909-1982

Pieter Elias 4, 1941-heden

Stamboom van Gerrit van der Werff en Maria Paust

Zuid - Kennemerland

1. De laatste keer

O mens, keer tot uzelve in
Hoor, dromer, dat beduidt
Daal in uw hart en zoek en zin
Maar haal er ook wat uit

De Génestet

Oom Frans van der Werff kon mooi tekenen, vooral een autobus. Hij was vanuit Bloemendaal bij ons in Bennebroek komen wonen. Hij zat vaak aan de eettafel, met mijn moeder, een tante en mijn oudere zusje. Ik klom bij hem op schoot, trok aan zijn mouw en vroeg of hij ging tekenen. Dan toverde hij al pratend een autobus op papier.

‘Kijk,’ zei hij – hij begon altijd met ‘kijk’ – ‘dit is het koetswerk van de bus. Aan de voorkant steekt de motorkap uit, met roosters aan de zijkant. Daar ontsnapt de hete lucht uit. Dan heb je hier de spatborden en de grote wielen, met rubberen banden. Door het voorste raam zie je de chauffeur zitten. Die draait aan het stuur. Daarachter zitten de passagiers. Die kijken door de raampjes. Deze dame heeft lang haar. En de meneer draagt een hoed. Achter aan de bus heb je de pijp, met het uitlaatgas dat daar uit komt.’ Zoals Oom Frans het uitlaatgas tekende, vond ik het mooiste. Dat kwam telkens weer als het hoogtepunt: rechte lijnen die vanuit de pijp in verschillende richtingen wegspoten, met aan het eind sierlijk gekrulde wolkjes. Later was Oom Frans weg. Oom Henk ook.

Ik ging met mijn moeder en mijn zus in de trein naar Rotterdam en daar zagen we de bevrijding. Achter op de fiets reed ik Rotterdam weer uit. Mijn benen staken in fietstassen. Ik keek op de groene oliejas van Opa van der Werff. Wij namen het jaagpad langs de Rotte en langs de Vliet. Ergens bij het gras stapte opa af en zei met luide stem dat we gingen uitrusten. Hij haalde eten en drinken tevoorschijn. Dat was goed voor mij, riep hij. In de late middag tilde Oma mij voor het huis in Bennebroek van de fiets en nam mij mee naar binnen. Opa ging door naar Bloemendaal.

Het huis stond vol met bedden. Zelfs in de voorkamer hadden ze bedden. De schuifdeuren waren dichtgedaan. Oma stopte mij in een ledikant en ik viel in slaap. ’s Morgens nam zij mij mee het dorp in. Op de smalle stoep langs de vaart zei ze: ‘Daar komt jouw vader aan, samen met je moeder en je zusje.’

Het was een grote man. Hij had hele nette kleren aan. Hij zag er stuurs uit. De stekels van irritatie prikten door zijn hoed. Mijn moeder hield haar kin gespannen omhoog. Mijn zus keek dwars en deed of ze er niet bij hoorde.

Oom Frans kwam terug en zat weer aan de tafel. Ik klom bij Oom Frans op schoot en trok aan zijn mouw. Ik vroeg of hij een autobus ging tekenen: 'Kun je weer de meneer en de mevrouw tekenen? Ook de uitlaatpijp, met de strepen en de krulletjes?' Hij wilde het niet. Hij ontweek mijn vragen. Mijn moeder zei: 'Laat Oom Frans maar. Hij heeft er nu geen zin in.' Eén keer vroeg Frans: 'Wat kan ik dan tekenen? Een autobus? Dat geloof ik niet.' Ik kreeg hem toch zover dat hij begon, terwijl mijn moeder aarzelend toekeek. Zwigend trok Oom Frans de lijnen op het papier. Er kwam geen chauffeur. Ook de passagiers bleven weg. Ik hoopte op het mooie eind, maar Oom Frans liet geen krullen uit de pijp komen.

Gesteentebank

'Bloemendaal', dat was vooral Oma van der Werff. Zij stond, vlak na de bevrijding, achter de neergelaten spoorbomen van het stationnetje op ons te wachten als we uit Bennebroek aankwamen. In de trein had het geroken naar oud hout van de banken en oud ijzer van de onderstellen. Buiten was de geur van struiken en lichte wind. Samen stapten we langs de lange, rechte winkelstraat naar het huis. De voortuin stond vol rotsplanten met blauwe bloemen, voor een smal terras van oude baksteentjes en tuinvazen op de hoeken.

Mijn moeder en zus waren met Oma en Tante Nel naar de keuken gegaan. Ze praatten druk tegen elkaar over serviesgoed, lepeltjes en andere spullen. Ik zag vanuit de voorkamer, vlak achter de huizen aan de overkant, de duinen oprijzen. Binnen hoorde ik de geluiden van lepeltje kling en keteltje fluit. Ik wilde weg. Maar ik moest eerst rustig blijven zitten en netjes theedrinken, zonder iets te breken of te morsen.

Het wandelen was verwarrend. De groene lanen krulden zich in bochten tot je er draaierig van werd. Maar de Krullenlaan ging juist tamelijk rechtuit. Links en rechts waren alleen maar bomen en struiken, met zingende vogels. We liepen door een sprookjesbos, daar waren Oma, mijn moeder en mijn zus het over eens.

Aan het eind van de groene tunnel wachtte een schitterend landschap. We keken uit over weiland en een meertje met riet. Daarachter lag het bos, tegen de hoge duinrand. Het heette Caprera. Door de pracht overmand wist ik niet waar ik liep. Ik struikelde over stoepranden en ongelijke straatklinkers.

We zaten op een stenen bank die heel bekend was. Hij was vernoemd naar een dichter die daar vaak had gezeten en waarvan ze zeiden dat hij De Génestet heette. Dat vond ik een hele rare naam voor een dichter. Maar goed, volwassenen konden soms hopeloos in de war zijn en ik viel ze er niet mee lastig. Ik hield het, veel logischer, op de Gesteentebank. Vanaf de Gesteentebank keken we naar het uitzicht. Ik ving woorden op als idyllisch, arcadisch en pastoraal.